

Sundqvistin vahingonkorvaus -kiistan vaiheet:

- 23.9.1997 sopimus STS:n entisen pankinjohtaja Ulf Sundqvistin vahingonkorvausten kohtuullistamisesta 9 miljoonasta 1,2 miljoonaan
- 30.9.1997 eduskunta tekee asiasta ministerivastuulain mukaisen muistutuksen perustuslakivaliokunnalle
- 17.9.1998 eduskunnan perustuslakivaliokunnan päätös: entinen ministeri Arja Alho ei rikkonut ministerivastuulakia, mutta rikkoi kansalaisten yhdenvertaisuutta
- 29.9.1998 eduskunnan täysistunto käsittelee tilannetta
- 29.9.1998 Alho vihjaa Musta laatikko -ohjelmassa pääministeri Paavo Lipponen aloitteellisuuteen vahingonkorvausten kohtuullistamisessa. Lipponen kiistää aloitteellisuuden
- 2.10.1998 tiedotusvälineet väittävät Alhon myöntäneen keskustelussa toimittaja Timo Harakan kanssa, että pääministeri Lipponen oli aloitteellinen vahingonkorvausten alentamisessa. Alho kieltää nauhoitetun keskustelun julkaisemisen.
- 10.10.1998 Ajankohtaisen Kakkosen tuottaja Juha Pärssinen luovuttaa nauhat Iltalehden ja MTV3:n käyttöön, jotka julkaisevat otteita nauhoista seuraavina päivinä.
- 21.10.1998 Keskusta jättää hallitukselle välikysymyksen asiasta

Poliittisen pelin pikkutyttö

IINA HELLSTEN

Jupakka Sundqvistin vahingonkorvausten alentamisesta tarjosi medialle oivan tilaisuuden esittää politiikkaa likaisena pelinä. Julkisuudessa jupakka muodostui poliittiseksi draamaksi ja peliksi, joka kulmineoitiin kysymykseen siitä tekikö entinen ministeri Arja Alho vai pääministeri Paavo Lipponen aloitteen entisen STS-pankin johtajan Ulf Sundqvistin vahingonkorvausten alentamisesta. Näyttävästi käsitelty tapahtuma kehkeytyi julkisuudessa kolmivaiheiseksi draamaksi. Perustuslakivaliokunta katsoi Sundqvistin ja Alhon sopimuksen loukkaavan kansalaisten yhdenvertaisuutta. Seuraavaksi esiin nousi se, tekikö aloitteen vahingonkorvausten alentamisesta Alho vai Lipponen ja tästä seurannut hallituskriisi sekä lopulta lähteen ja toimittajan välinen suhde.

Sundqvistin vahingonkorvauskiista tarjosi myös pilapiirtäjille aiheen kuvata politiikkaa likaisena pelinä ja teatterina. Valitsemani pilapiirroukset ovat ajalta 17.9.-31.10.1998. Selvästi suosituin vaihe pilapiirroksissa oli

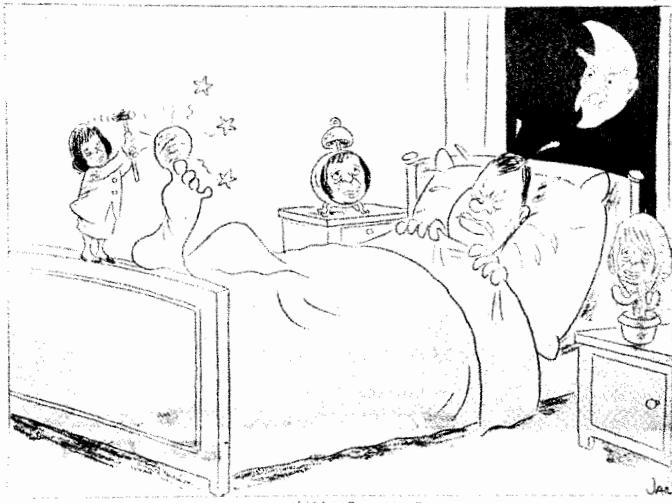
KUVA 1 / HELSINGIN SANOMAT 1.10.1998

kysymys Alhon ja Lipposen aloitteellisuudesta, joka antoi oppositiolle aiheen arvosteluun. Vain harva pilapiirtäjä puuttui millään tapaa lähteen ja toimittajan välisen suhteen ongelmista käytyyn keskusteluun.

Ensimmäisessä vaiheessa Arja Alho esitetään tottelemattomana pikkutyttöä, jonka sietääkin saada perustuslakivaliokunnan ja eduskunnan nuhteet kansalaisten yhdenvertaisuutta loukkaavasta sopimuksesta Sundqvistin kanssa. Hänet esitetään uhrina, jolle Lipponen kääntää selkensä (kuva 1, HS 1.10.1998). Alho saa (valiokunnan) nuijasta päähänsä ja jää Lipposen jalkoihin. Lipponen esitetään piirroksessa välinpitämättömänä poliitikkona joka kävelee puoluetoverinsa yli pelastaakseen oman nahkansa.

Kun valtaosassa lokakuun alun piirroksista Alho esitetään tuhmuna tyttönä, jota Lipposen on syytäkin nuhdella huonosta käytöksestä, niin asetelma muuttuu nopeasti, kun Alho vihjaa Musta laatikko -ohjelmassa pääministerin aloitteellisuudesta vahingonkorvausten alentamisessa. Tässä vaiheessa piirrokset suuntaavat huomionsa kohun tukaluuteen pääministeri Lipposen, ei Alhon kannalta. Esimerkiksi Kalevassa 13.10.1998 julkaistussa kuvassa (kuva 2) Alho takoo Lipposen kihtistä isovarvasta. Myös Lipposen kactus ja herätyskello muistuttavat kiusanhenki Alhoa, ja tivaalla kumottaa Ulf-kuu.

Toisaalta Alho on suhteellisen pieni riesa Lipposelle eikä näin ollen mis-

VOUOSISADAN KIHTI

KUVA 2 / KALEVA 13.10.1998

1998 julkaistu piirros (kuva 3) esittää Lipposen ja Alhon tasavertaisina poliittisen nuorallatanssin harrastajina. Katsojan päätettäväksi jää, onko kyse ylikävelystä vai ohituksesta. Tämä piirros on myös siitä harvinainen, että pilapiirtäjä ei korosta Alhon pienikokoisuutta. Kiinnostavin muutos pilapiirroksissa onkin Alhon aseman muuttuminen uhrista aktiivisemmaksi toimijaksi, pikkutyöstä Lipposen painajaiseksi. Samalla Alho pysyy piirroksissa kuitenkin henkilönä, jota ei tarvitse ottaa millään tapaa vakavasti: hän nyt vain jakaa – politiikan likaiseen peliin sopivasti – sattumanvaraisia lausuntoja ja aiheuttaa pääministerille harmaita hiuksia. Miksi Alhoa on niin vaikea ottaa vakavasti; se jää auki.

Kun Yleisradion toimittaja Juha Pärssinen luovutti toimittaja Timo Hara-

rakan ja kansanedustaja Alhon välisen keskustelun Iltalehdelle ja MTV3:lle, aiheesta kirjoitettiin lehdistössä paljon. Pilapiirtäjät jättivät aiheen kuitenkin syrjään. Ylipäätään kun median rooli tapahtumien osallisena nousee esiin, piirrosten keskipisteenä on silti poliitikot. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 24.10. 1998 (kuva 4) julkaistussa piirroks-

SYRJÄLLÄÄN

KUVA 3 / AAMULEHTI 18.10.1998

sessä kyse on Alhon julkisuuteen antamien lausuntojen epämääräisyydestä, ei median toimintatavoista. Varsinaista keskustelua toimittajan ja lähteen välisestä suhteesta ei käsitellä pilapiirroksissa ainakaan lokakuun loppuun mennessä.

Pilapiirroksissa Sundqvistin vahingonkorvaus -jupakka nousee esiin erilaisina vastakkainasetteluina: milloin napit vastakkain ovat Alho ja Lipponen, milloin keskustan Esko Aho ja Lipponen. Piirrookset rakentuvat vahvasti Alhon pikkutyttömäisyyden, Lipposen jämyyden ja politiikan likaisuuden varaan. Piirroksissa politiikan henkeen kuuluu, että pääministeri voi kävellä puoluetoverinsa yli ja jättää tämän oman onnensa nojaan. Koomisuutta korostetaan sillä, että pääministeri on isokokoinen mies ja entinen ministeri pienikokoinen, jo aiemmin juhlaviikkojen yhteydessä ryvetetty nainen.

Vaikka pilapiirrookset nostavat kohun eri tapahtumia ja vaiheita esiin varsin sutjakkaasti, mitään uusia puolia asiasta ne eivät kuitenkaan tuo esiin. Ne eivät myöskään tarjoa kriittistä katsetta tapahtumaan, vaan tyytyvät pön-

kittämään yleistä (metaforista) käsitystä politiikasta teatterina, jota esitetään katsomossa istuvalle kansalle. Pilapiirroksissa hehkutellaan kyllä politiikan pelin likaisuudella ja erityisesti hallituksen ja opposition välisellä kiistalla, mutta heti kun tilanne kääntyy median ja poliitikkojen välisten julkisuuskäytäntöjen pohdintaan, asiasta ei enää revitä piirroksissa huumoria. Pohdittavaksi jää, miksi kiistaa käsiteltiin vain ja ainoastaan poliittisena pelinä ja näytelmänä, jota kansa seuraa passiivisena sivusta.

KUVA 4 / HELSINGIN SANOMAT 24.10.1998

*Iina Hellsten
YTL, tutkija, Tampereen yliopisto*